

MATKAKERTOMUS KÄYNNISTÄ NAUVON KIRKOSSA 13.11.2007

Läsnä: Kjell Granström, kirkkoherra
Monica Forss, taloudenhoitaja
Janette Lagerroos, seurakuntamestari
Marja Rauhala, Arkkitehtuuritoimisto Marja Rauhala
Santina Ambrosini, konservaattori, Museovirasto
Marti Jokinen, yliarkkitehti, Museovirasto

Kirkon perustukset lepäävät hiekkakerroksen päällä, ei kalliolla. Seinien paksuus on 1,5 - 1,9 m. Perustukset ovat leveämmät, noin 3 m. Niiden ulkonemat ovat nähtävissä valokuvissa edellisen korjauksen ajoilta. Joitakin perustuksen kiviä näkyy edelleenkin sisäpuolella kirkon pitkällä pohjoisseinällä sekä länsipäädyssä. Kirkon itäpäädyn molemmissa kulmissa on kontreforit, joiden alaosa on muurattu kirkon rakentamisen yhteydessä, mutta yläosat on lisätty myöhemmin. Tämä johtunee kirkossa ilmenneistä halkeamista. Ne näyttävät sisältä katsottuna kaikki vanhoilta eli halkeamat eivät sillä perusteella arvioiden etene vaan ovat vakiintuneet. Halkeamille ei tarvitse tehdä mitään, korkeintaan muutamaan suurimpaan voisi laittaa kipsisillat ja niihin päivitys. Itäpäädyn tiilimuuraus oli rapautunut ja korjattiin 1930. Viisi vuotta myöhemmin todettiin niiden olevan uudelleen pahoin rapautuneita. Länsipäädyssä päätykomeroiden pohjassa oli havaittavissa tiilien syöpymistä. Nämä pitäisi rapata uudelleen Museoviraston konservaattorin ohjeiden mukaan.

Katon harjalla olevien kuparipäälysteisten ristien kunto on tarkastettava mitä pikimmin. Puu tällaisen vuorauksen alla lahoaa helposti tuuletuksen puutteen vuoksi. Ristit saattavat pudota ja siten olla riski kirkossa kävijöille.

Paanukatot on uusittu vanhan mallin mukaan, pohjoislape 1963 ja etelälape 1970. Työn on tehnyt seurakunta itse ja se näkyy tehtyinä virheinä, mm. paanut halkeilevat. Paanukattoja aiotaan hoitaa paikkaamalla ja tervaamalla ja siten pidentää niiden ikää vielä jonkin verran. Erityisen kiinnostavaa on, että asehuoneen paanukatton alla on säilynyt fragmentti vanhemmasta paanukatosta.

Kirkon lattiaan upotettiin lämmitystä varten vesijohdot vuosien 1957 - 1958 korjauksessa (arkkitehti Anna-Lisa Stigell). Osa niistä on rikkoutunut ja siitä on aiheutunut paikallisia kosteusvaurioita eteläsivulla. Seinästä on lattian rajassa irronnut kämmenen kokoinen pala rappautusta, joka johtuu kosteuden aiheuttamasta suolailmiöstä. Seinän vieressä olevan käytävän lattiatilissä on nähtävissä kosteudesta johtuvia vaaleita läikkiä. Rikkoutunutta lämmitysjärjestelmää korvaamaan on kirkkoon asennettu irrallisia sähköpattereita. Osa vanhasta lattialämmityksestä toimii vielä pohjoissivulla.

Korjausta ja kuivatusta varten olisi syytä avata lattia vaurioituneelta alueelta, että vahingon laajuus ja vakavuus saataisiin selville. Samalla kosteus pääsisi haihtumaan. Kuivatuksesta on hyvä tehdä suunnitelma. Uusi lämmitys on tarkoitus tehdä penkkien alle tulevilla vesikiertoisilla pattereilla. Sivukäytävillä voisi olla upotetut kanavat, jonne runkojohdot asennetaan.

Lämmitysjärjestelmän uusiminen vaikuttaa myös lattian pintarakenteisiin, jotka on avattava ja osittain uusittava. Nykyinen lattia tehtiin 1957 - 1958. Kuorikoroke ja sen edusta ovat kalkkikiveä, käytävät on päällystetty tiililaatoilla ja penkkikortteleiden alla on maalattu betonilaatta. Kuoria korotettiin tässä yhteydessä yhdellä askelmalla. Betonipinta on osoittautunut hiukan

ongelmalliseksi, koska maali ei pysy laatan pinnassa ja se on epäsiistin näköinen. Seurakunta toivoo sen korvaamista paremmin tarkoitukseen sopivalla materiaalilla. Uusien lattiamateriaalien käyttö tulee miettiä perusteellisesti ja sen tulee pohjautua kirkon historiaan, jos se suinkin on mahdollista.

Vuonna 1735 mainitaan asiakirjoissa, että lattia oli hakatuista nelikulmaisista kivistä, mutta ei sanota milloin se oli tehty. Vuosina 1825 – 1827 uusittiin lattiaa osittain kalkkikivilaatoilla, joiden sivu oli 52 cm, ja osittain yksittäisillä tiilillä kuorissa, sakaristossa ja asehuoneessa sekä penkkien alla lankuilla. Sakariston lattia uusittiin 1887 kalkkikivilaatoista ja lankuista. Pääkäytävä ja poikkikäytävä asehuoneesta katettiin 1930 kalkkikivilaatoilla. Asehuoneessa, josta vuoteen 1827 asti puuttui osittain lattiapäällyste, oli tuohon aikaan kivillä päällystetty lattia, jota kiersi lankkureunus. Vuodesta 1958 on lattia ollut päällystetty kalkkikivilaatoilla.

Sisäasu on peräisin restauroinnista 1957 - 1958, jolloin uusittiin alttarikaide, purettiin lehteri sakastin oven yläpuolelta, pienennettiin länsilehteriä ja väritys muutettiin 1870-luvulta peräisin olevasta uusgoottilaisesta asusta (valkoisesta, kullasta ja tammijäljitelmästä) nykyiseksi sinertävän harmaaksi. Kirkon penkit, joissa oli osia jopa 1600- ja 1700-luvun penkeistä, poistettiin.

Seurakunta esitti toiveen poistaa etummainen penkkirivi siten, että käytävän puoleisesta rintamuksesta poistettaisiin yksi ovi ja yksi välipala. Perusteluna tälle esitettiin musiikkitalaisuuksien lisääntymisen aiheuttama tilantarve. Penkit ovat edellisestä suuresta korjauksesta eikä niillä ole erityistä arvoa. Ne on tehty 1949 arkkitehti E. Paalasen piirustusten mukaan, mutta vasta 1958 ne sijoitettiin paikoilleen. Myös takimmainen penkkirivi halutaan pois ja näin syntyvään tilaan sijoittaa vapaasti seisovat vaatenaulakot.

Takimmainen penkkirivi voidaan poistaa. Poistetut käytävänpuoleisten rintamusten osat on talletettava huolellisesti vaikkapa tapuliin siten, että ne eivät ole maakosketuksessa. Etummaisen penkkirivin poistaminen vaikuttaa enemmän kirkon kokonaisilmeeseen. Sen poistamiseen Museovirasto ottaa kantaa vasta suunnitelmasta annettavassa lausunnossaan. Pohdittaessa on otettava huomioon se, että etummaisen penkin poistamisen ja eturintamuksen siirtämisen myötä penkkikorttelin alla oleva betonilattia tulee näkyviin.

Penkkikortteleiden rintamusten vanhimmat osat ovat luultavasti osin 1600-luvun puolivälistä ja osin 1700-luvun alusta, jolloin penkit uusittiin perusteellisesti. Vanhin rintamus on kuorin eteläseinällä, jossa vanhin osa keskellä on noin vuodelta 1600. 1958 idässä ja lännessä olevat rintamukset koottiin ylijääneistä penkkien ovista. Penkit olivat maalaamattomat vuoteen 1840, jolloin ne siveltiin harmaansinisiksi. Vuosina 1872 - 1873 penkit ootrattiin eli maalattiin tammijäljitelmäksi.

Seurakunta toivoo, että kirkkoon voitaisiin rakentaa vessa. Katselmuksen yhteydessä ainoaksi mahdolliseksi sijoituspaikaksi osoittautui asehuoneen länsiseinusta. Asehuoneessa kirkon oven vieressä oleva astioiden pesupaikka voitaisiin samalla siirtää vessan viereen ja rakentaa koko seinän pituinen puinen seinä, joka jäsenyisi esimerkiksi peiliovien tapaan. Samalla koko asehuone siistiytyisi. Nämä toimista seuraa myös lattian kunnostus ja mahdollisesti sen pintamateriaalin uudelleen miettiminen.

Kirkosta on näiden korjausten jälkeen tehtävä restaurointiraportti, jossa esitetään työmaanaikainen dokumentointi ja perustelut valituille ratkaisuille. Raportti talletetaan sekä seurakunnan arkistoon että Museovirastoon.

Hautausmaalla olevan Finckenberg-, af Schulten- ja Miödh-suvuille kuuluneen 1700-luvun loppupuolella rakennetun hautakappelin nykyinen puulattia on paikoitellen laho. Lattia on

korkeammalla kuin kynnykset molemmissa sisäänkäynneissä. Se antaa aiheen olettaa, että alkuperäinen lattiataso olisi ollut paljon alempana, kynnyksien alapuolella. Lattia on oletettavasti vuodelta 1910, kun kappeli oli siirretty seurakunnan haltuun ja hoidettavaksi 1909. Pohjoinen sisäänkäynti on myös samalta vuodelta.

Lattian vaurioiden syyn selvittämiseksi on se avattava tarpeeksi laajalta alueelta. Samalla on tutkittava ja dokumentoitava, mitä rakenteita sen alapuolella ja mikä on mahdollisesti ollut alkuperäinen lattia, myös missä tasossa se on sijainnut.

Lahoaminen voi johtua esimerkiksi alapuolisesta kosteudesta, sillä hautaholvit ovat maan sisässä eli pääkerroksen alla. Siksi on tärkeää selvittää myös mitä näissä holveissa on tapahtunut ja onko siellä merkkejä kosteudesta. On mahdollista, että holveissa oleva kosteus ei ole päässyt haihtumaan tiiviin puulattian vuoksi, vaan on tiivistynyt sen alapintaan.

Hautakappelin katto on tehty asbestisementtilevyistä, luultavasti 1950-luvulla. Ne haurastuvat ajan myötä ja voidaan olettaa, että ne ovat jo käyttöikänsä loppupuolella. Kate on varsin sammaloitunut, mitä edesauttaa levyissä oleva sementti. Levyt sisältävät asbestia ja siksi niiden purku on luvanvaraista ja valitettavan kallista. Kun kate joskus uusitaan, olisi sopiva materiaali konesaumattu peltikatto. Pellin tulee olla galvanoitua ja maalaaminen pitäisi tehdä paikalla. Museovirasto ei yleensä puolla valmiiksi pinnoitettua kattopeltiä.

Helsingissä 19.11.2007

Martti Jokinen, yliarkkitehti
Museovirasto